

POSTANOWIENIE

Dnia 21 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa P.B.
przeciwko D.K., M.M., J.T. i F. sp. z o.o. w W.
o ochronę dóbr osobistych i zadośćuczynienie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 21 listopada 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanych
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 grudnia 2018 r., sygn. akt V ACa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- II. zasądza od D.K., M.M., J.T. i F. sp. z o.o. w W. na rzecz
P.B. solidarnie kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych)
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanych D.K., M.M., J.T. i F. sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 grudnia 2018 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą zostać zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (zob. uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53). Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (zob. postanowienie SN z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wskazując na jej oczywistą zasadność i na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Wobec kształtu tych przesłanek należy wskazać, że nie jest możliwe jednoczesne skuteczne wykazywanie, że w sprawie istnieją wątpliwości interpretacyjne dotyczące przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl.). W tym zakresie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawiera wewnętrzną sprzeczność, nie ulega bowiem wątpliwości, że ta sama kwestia nie może stanowić źródła zagadnienia o problemowym

i niejasnym charakterze, a zarazem - podstawę ewidentnej zasadności skargi kasacyjnej, możliwej do stwierdzenia, bez prowadzenia bardziej złożonych rozumowań.

Niezależnie od powyższego, Sąd Najwyższy dokonał oceny obu przytoczonych przez skarżących przesłanek skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po pierwsze, nie występuje wskazane we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istotne zagadnienie prawne co do przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga - jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego - sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. postanowienia SN: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, „Wokanda” 2004, nr 7-8, poz. 51; z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, niepubl.). Ponadto w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z dnia 23 listopada 2010 r., II CSK 344/10, niepubl.; z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, niepubl.; z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl.).

Rozumianemu w wyżej przedstawiony sposób pojęciu „istotne zagadnienie prawne” nie opowiadają podniesione przez skarżących kwestie konieczności wyjaśnienia: (1) „czy ustalenie w postępowaniu karnym, prawomocnym wyrokiem skazującym za przestępstwo zniesławienia za pomocą środków masowego komunikowania (art. 212 § 1 w zw. z art. 212 § 2 k.k.), że autorem zniesławiającego fragmentu publikacji jest tylko jeden z jej wielu współautorów – w przypadku tożsamości podmiotowej i przedmiotowej postępowania karnego oraz postępowania cywilnego - wiąże sąd cywilny w zakresie stwierdzenia wyłącznej odpowiedzialności jednego autora, wyłączając odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych pozostałych współautorów, prawomocnie uniewinnionych na gruncie postępowania karnego”; (2) „czy na gruncie obowiązujących przepisów prawa, odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych, spowodowaną publikacją konkretnego fragmentu książki, ponosi wyłącznie autor spornego fragmentu, czy odpowiedzialni są także pozostali współautorzy publikacji, którzy nie brali udziału w procesie sporządzania, redagowania ani wydawania konkretnego, naruszającego dobra osobiste fragmentu”; (3) „czy prawomocny wyrok skazujący za przestępstwo zniesławienia (art. 212 § 1 w zw. z art. 212 § 2 k.k.) obejmujący obowiązek publikacji wyroku na podstawie art. 43b lub art. 215 k.k. - w przypadku tożsamości podmiotowej i przedmiotowej postępowania karnego oraz postępowania cywilnego - doprowadza do usunięcia skutków naruszeń dóbr osobistych, względnie czy okoliczność ta winna być brana pod uwagę przez sąd cywilny przy określaniu środków ochrony prawnej przyznanych powodowi w sprawie cywilnej”.

W odniesieniu do tej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) należy wskazać, że zagadnieniem takim może być wyłącznie problem o charakterze prawnym, a nie faktycznym lub wynikającym ze stwierdzonych przez skarżącego uchybień Sądu. Jego rozstrzygnięcie powinno stwarzać przy tym realne i poważne trudności, a także mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia innych spraw. Skarżący winni w tym przypadku przedstawić pogłębioną argumentację prawną, bowiem zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny. Nie może odnosić się do subiektywnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału

dowodowego (zob. postanowienia SN: z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, niepubl.; z dnia 24 kwietnia 2018 r., IV CSK 552/17, niepubl.; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, niepubl.).

Strona pozwana zbudowała nadmiernie kazuistyczne pytania. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustalonym w sprawie stanem faktycznym, wobec czego przesłanki przedsądu określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. muszą opierać się na tym stanie faktycznym. Także samo sformułowanie pytań nie odpowiada wymaganiom art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. gdyż nie są to zagadnienia prawne, lecz próba uzyskania odpowiedzi, jak Sąd Apelacyjny powinien rozstrzygnąć niniejszą sprawę w tych konkretnych, szczególnych okolicznościach faktycznych wskazanych przez stronę. Wskazać trzeba, że nie da się na tak sformułowane zagadnienie prawne odpowiedzieć abstrakcyjnie, zatem nie uzasadnia ono przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a odpowiedź twierdząca albo przecząca wynika dopiero z kontekstu całej konkretnej sprawy.

Tak więc przedstawione przez skarżących pytania nie stanowią istotnych zagadnień prawnych we wskazanym rozumieniu. Jak wskazano, w istocie są pytaniami o trafność stanowiska Sądu II instancji wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem sprawy i polemiką z tym stanowiskiem. Zostały one odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej konkretnej sprawie, a skarżący nie wykazali ich bardziej ogólnego znaczenia. Skarga kasacyjna, mimo obszerności wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania i towarzyszącej mu argumentacji, nie spełnia tych wymagań. Pozwani w obszernym wywodzie odwołali się do poglądów doktryny i judykatury wyrażonych w kwestiach doniosłych dla sformułowanego przez nich problemu, nie przeprowadzili jednak wywodu pozwalającego powiązać ze sobą pytania zadane przez nich we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i w jego uzasadnieniu, nie wskazali na jakiegokolwiek alternatywne możliwości w zakresie wykładni przepisów zastosowanych w sprawie i powoływanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, natomiast skoncentrowali się na ich analizie leksykalnej. Zawarta w uzasadnieniu wniosku argumentacja - w konfrontacji z motywami rozstrzygnięcia - nie przekonuje do tezy, że przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania jest uzasadnione. Skarżący wyartykułowali trzy pytania, oczekując przedstawienia podejścia interpretacyjnego wyrażonego przez Sąd Najwyższy.

Trzeba również zauważyć, że Sąd Najwyższy wypowiadał się już w kwestii, która została przez skarżących przedstawiona jako problem prawny wymagający rozstrzygnięcia. Z perspektywy teoretycznej sprawa nie wymaga zajmowania stanowiska przez Sąd Najwyższy, gdyż art. 11 k.c. ma charakter procesowy i dotyczy jedynie związania sądu cywilnego określonym wyrokiem sądu karnego w ściśle oznaczonym zakresie. Przede wszystkim jednak nie przesądza kwestii odpowiedzialności cywilnej. Sąd cywilny nie jest związany ustaleniami poczynionymi w sprawie karnej, podobnie jak nie zachodzi związanie wydanym w danej sprawie wyrokiem uniewinniającym. Skoro o skutkach cywilnoprawnych wynikających z czynu objętego prawomocnym wyrokiem skazującym decyduje prawo cywilne materialne, to również w przypadku wyroku uniewinniającego o skutkach cywilnoprawnych decyduje prawo cywilne. Istota związania sądu cywilnego skazującym wyrokiem karnym wyraża się w tym, że w skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu cywilnego wchodzi czyn opisany w sentencji karnego wyroku skazującego, sąd cywilny jest więc pozbawiony możliwości dokonywania ustaleń w tym zakresie. Użyte zaś w art. 11 zd. 2 k.p.c. pojęcie „wszelkie okoliczności” oznacza tylko takie okoliczności, które wykraczają poza określony w zdaniu pierwszym tego przepisu zakres ustaleń wiążących sąd w postępowaniu cywilnym (zob. np. wyrok SN z dnia 25 listopada 2015 r., II CSK 683/14, niepubl.). Dalsze twierdzenia podniesione w tym zakresie w skardze są w istocie uzasadnieniem zarzutu kasacyjnego, tzn. wadliwą oceną wyroku Sądu w tej sprawie, a to nie uzasadnia przyjęcia skargi do rozpoznania.

Stąd też, uniewinnienie pozwanego (pозwanych) od zarzutu popełnienia określonego przestępstwa nie wyklucza badania podstaw odpowiedzialności cywilnej związanej z roszczeniem powoda, ani tym bardziej z odpowiedzialności tej pozwanego (pозwanych) nie zwalnia. Dalsze twierdzenia podniesione w tym zakresie w skardze są w istocie uzasadnieniem zarzutów kasacyjnych, a to nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Jak stwierdza się w literaturze, moc wiążąca wyroków karnych w postępowaniu cywilnym nie jest wynikiem określonych skutków prawomocności ani powagi rzeczy osądzonej wyroków karnych, lecz jej podstawę stanowi specjalna norma prawna, mająca na celu głównie uniknięcie możliwości wydania na podstawie tych samych faktów różnych (sprzecznych) orzeczeń w sprawach cywilnych i karnych oraz konieczności prowadzenia postępowania dowodowego w dwóch odrębnych postępowaniach sądowych w celu ustalenia tych samych faktów.

Odnosnie do twierdzenia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), to nie polega ono na ograniczeniu się do ponownego odwołania się do zarzutu rażących naruszeń przepisów postępowania, które wcześniej przytoczono w postaci argumentacji mającej wykazywać wystąpienie drugiej podstawy kasacyjnej. W wypadku, gdy skarżący twierdzi, że jego skarga jest oczywiście uzasadniona, powinien przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie, przy uwzględnieniu, że „oczywistość” skargi to jej zasadność ewidentna, niewątpliwa, możliwa do stwierdzenia bez głębszej analizy (zob. np. postanowienie SN z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75). W skardze kasacyjnej nie przedstawiono tak rozumianego uzasadnienia „oczywistości” skargi.

Powołane przez skarżących w tym zakresie argumenty są w zasadzie powtórzeniem podstaw kasacyjnych, tymczasem analiza zaskarżonego wyroku nie dowodzi oczywiście nieprawidłowego wyłożenia czy zastosowania prawa. Oczywiście wykładnia przepisów o ochronie dóbr osobistych, ze swej natury, jest elastyczna, a ich zastosowanie musi być dostosowane do wszystkich okoliczności konkretnej sprawy. Analiza zaskarżonego wyroku nie dowodzi, aby Sąd Apelacyjny naruszył reguły sztuki prawniczej w sposób oczywisty przy wykładni czy zastosowaniu prawa - co najwyżej można z jego stanowiskiem polemizować w ramach zarzutów kasacyjnych. Wywód zawarty w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, sprowadzał się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś wykazania, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom.

Wbrew stanowisku skarżących lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku nie daje podstaw do podzielenia tezy, że zapadło ono z oczywistym naruszeniem prawa materialnego i prawa procesowego, w wyżej przedstawionym rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej z powodu jej oczywistości. Nie można również zgodzić się ze skarżącymi, aby uzasadnienie Sądu II instancji pomijało podnoszone przez pozwanych w ich apelacji okoliczności i zarzuty. Sąd Apelacyjny ustosunkował się do materii nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), podniesionej przez pozwanych w toku postępowania odwoławczego, co prawda w trzech zdaniach a nie jednym (jak twierdzą skarżący) i jest to w ocenie Sądu Najwyższego wystarczające dla oceny jego istoty. Należy również zaznaczyć, że nie została pominięta przez Sąd Apelacyjny (jak twierdzą skarżący) kwestia związania sądu cywilnego prawomocnie skazującym wyrokiem karnym. Sąd ten dokładnie wyjaśnił przyczyny, dla których uznał odpowiedzialność wszystkich pozwanych za naruszenie dóbr osobistych, chociaż autorem określonej części książki była tylko jedna z nich. Odmienne ocena tych okoliczności niż oczekiwana przez apelujących nie uzasadnia kwestionowania orzeczenia poprzez twierdzenie, że uzasadnienie pomija podnoszone przez pozwanych zarzuty apelacji, w sytuacji gdy Sąd II instancji rozważył i uzasadnił wszystkie podniesione zarzuty apelacyjne. Uzasadnienie zaś zaskarżonego wyroku zostało sporządzone z poszanowaniem wymagań zawartych w art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i poddaje się kontroli kasacyjnej.

Można dodać, że w sferze publicznej wszyscy pozwani byli traktowani łącznie, jako współautorzy książki, a więc ponoszą odpowiedzialność za całą treść publikacji. Aby wyłączyć odpowiedzialność, powinni wykazać brak bezprawności po swojej stronie, np. wykazując, że doszło do wyodrębnienia poszczególnych fragmentów publikacji i przypisaniem ich do konkretnych autorów. Naruszenie dobra osobistego może być wynikiem działania lub zaniechania. Jeżeli w publikacji (książce) nie zostały wyodrębnione fragmenty, do których zostało przypisane autorstwo, a wszyscy pozwani firmowali swoim nazwiskiem całą publikację i nie sprawdzili jej treści, to ponoszą odpowiedzialność cywilną na podstawie art. 23 i 24 k.c., nawet jeżeli autorem inkryminowanej części jest jeden z nich.

Wbrew twierdzeniom skarżących nie można mówić o tożsamości środka karnego w postaci informacji o treści wyroku karnego i przeproszenia za naruszenie dóbr osobistych jako jednego ze sposobów naprawienia szkody w rozumieniu prawa cywilnego. Niezależnie od odmienności treści tych oświadczeń, innych jest ich cel i istota. Jednocześnie Sąd Apelacyjny wyjaśnił przyczyny, dla których uznał za zasadne opublikowanie przeprosin na trzeciej stronie trzech tygodników - w tej mierze wystarczy wskazać na nakład inkryminowanej publikacji.

Skarżący jednak poprzez zarzuty zarówno naruszenia przepisów postępowania, jak i naruszenia prawa materialnego, starali się w znacznej mierze podważyć *de facto* poczynione ustalenia faktyczne, przy czym nie wykraczało to poza zakres polemiki. Tymczasem nie można tracić z pola widzenia, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., co do zasady, podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Natomiast w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Reasumując, w przedmiotowej skardze kasacyjnej nie powołano argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w Sądzie II instancji orzeczenie oczywiście wadliwe.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 8 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

as]

jw

